

lo jeden, kríza sa stala podnetom k hľadaniu inej, vhodnejšej medzinárodnej meny. V tejto súvislosti sa mnohí ekonómovia vracajú ku Keynesovej myšlienke bancoru – vytvoreniu novej svetovej meny založenej na najdôležitejších komoditách (predovšetkým rope) (s. 152 – 159). Autorka venuje pozornosť i relatívne novému nástroju – suverénnym fondom, ktoré vznikli z devízových rezerv, a ich globálnym investičným aktivitám. Zaznamenáva aj nový prvok pri ich využití – kríza spôsobila, že suverénne fondy boli po prvý raz použité pri riešení domácich problémov, na podporu domácej ekonomiky (s. 164 – 169). Ďalej sa zaoberá tendenciami na globálnom trhu práce, kde dochádza k rastu pracujúcej chudoby a k nárastu polarizácie (medzi krajinami i vnútri krajiny). Kapitulu uzatvára vyhodnotením možností ekonomických akcií suverénneho štátu – túto časť výstižne nazvala *Národný štát v pasci globalizácie*. Konštatuje, že v podmienkach krízy „nastupuje ‚nutne‘ odbúravanie sociálneho štátu, ktorý je chápaný ako prekážka konkurencieschopnosti“ (s. 186).

V piatej kapitole *Kto bude ekonomickým vodcom sveta? Tradičný Západ, BRIC alebo niekto iný?* sa autorka prikláňa k názoru A. Tofflera, že čelíme najväčšej systémovej zmene v dejinách ľudstva (s. 192). S prechodom do ďalšej vlny je spojené nielen masívne rozšírenie nových technológií, ale i iný ekonomický a sociálny systém vrátane systému medzinárodných vzťahov. Súčasné elity sa môžu obávať, že stratia svoje privilegované postavenie, a preto sa snažia prechod do V. vlny zablokovať (s. 192 – 193). Autorka rozoberá postavenie a možnosti jednotlivých kľúčových aktérov globálnej ekonomiky – USA, EÚ, Japonska a skupiny BRIC, analyzuje ich silné a slabé stránky. Silnou stránkou USA je ich technologická dominancia; USA navyše silne ovplyvňujú globálnu ekonomiku (napr. dolárom ako hlavnou medzinárodnou menou). To by ich oprávňovalo k prvotnému nastúpeniu do V. vlny, ako bolo signalizované i pokusom novej ekonomiky (s. 203). Tento pokus však zlyhal; zrejme nebol pripravený „terén“ vrátane infraštruktúrnych a inštitucionálnych podmienok (s. 191). EÚ síce akceptovala nevyhnutnosť konkurencieschopnosti (s. 205), ale pri realizácii Lisabonskej stratégie sa neposunula veľmi dopredu. Jej hlavnými problémami sú problém demografický (starnutie populácie a vymieranie) a problém energetickej bezpečnosti. Japonsko je podľa autorky západná veľmoc na ústupe, ktorú tiež ťaží demografický problém, ale najmä pasca deflácie. Skupinu BRIC charakterizuje ako nové veľmo-

ci na obzore. Voči Západu majú oneskorenie – autorka ich umiestňuje do vzostupnej fázy IV. vlny. Postupne analyzuje silné a slabé stránky Brazílie, Ruska, Indie a Číny. Hoci aj Čína zápasí s veľkými problémami (demografický problém, ekologické problémy, veľké sociálne nerovnosti, veľké regionálne rozdiely), silná podpora vlády vede a výskumu, veľký počet vedcov študujúcich v zahraničí, konfucianstvo a úloha štátu v ekonomike dodávajú krajine, podľa autorky, výborné podmienky na to, aby sa pokúsila o „skok“ do V. vlny a získala historický náskok (s. 232 – 245).

V záverečnej šiestej kapitole *Scenáre budúceho vývoja* autorka naznačuje, akými ďalšími smermi sa môže súčasný vývoj ďalej uberať. Globalizáciu chápe ako dynamický, ambivalentný proces, generujúci hlboké asymetrie. Na jej skúmanie sa hodí systémový prístup, napríklad jeho moderná odnož – teória chaosu. V dôsledku dynamiky a nelinearity vzťahov žiadny komplexný systém nie je predvídateľný vo všetkých svojich detailoch na dlhé obdobie. Autorka z toho vyvodzuje, že budúcnosť nie je jedna, keďže ju nemožno jasne predpovedať. To demonštruje aj na troch rôznych scenároch budúceho vývoja – *Tragický scenár: cesta k fašizácii spoločnosti; Záchrana v podobe OSN: reforma zhora; Radikálny scenár: zmena zdola*.

V závere monografie autorka rezumuje, že súčasná globálna kríza spochybnila neotrastiteľnosť neoliberalnej doktríny (v podobe washingtonského konsenzu). Zároveň súčasná kríza ukazuje ďalší kvalitatívny posun – nerovnováhy v systéme sú už natoľko veľké, že ich nemožno presunúť na semiperifériu (ako v 90. rokoch), ale kríza musela prepuknúť v jadre systému – v USA (s. 263 – 265). Publikáciou sa ako červená niť ťahá teória Kondratievových vln. Na základe uskutočnenej analýzy autorka konštatuje, že z rôznych dôvodov nedošlo dosiaľ k nástupu V. vlny a Západ je dlhodobo fixovaný v IV. vlne.

Posudzovaná publikácia prináša fundovaný pohľad na podstatu, rozpory a perspektívy globalizácie. Nastoluje otázku, akým spôsobom sa vymaniť zo súčasného systému, ktorého základným mechanizmom prežitia je kríza a zhoršovanie sociálnych podmienok väčšiny obyvateľstva. Možno ju odporučiť učiteľom a študentom ekonomického zamerania, ako aj všetkým záujemcom o otázky vplyvu globalizácie na ekonomické krízy.

Vladimír Gonda

ROMANČÍKOVÁ, EVA: *Ekonomía a životné prostredie*. Bratislava: IURA EDITION, 2011, 224 s., ISBN 978-80-8078-426-3

Problémy týkajúce sa životného prostredia sa stali neoddeliteľnou súčasťou nášho každodenného života a sú neúprosnou daňou za komfort, ktorý si väčšina sveta

dnes môže dovoliť. Tieto problémy postihujú všetky zložky životného prostredia, t. j. vodu, ovzdušie, pôdu, biotu a vyňatý nie je ani človek sám. Ich riešenie, ktoré si vy-